

Gouden Bochten Gein-route van 42 km

Start: Station Abcoude

In het kader van het 400-jarig bestaan van de Amsterdamse grachtengordel zijn vier fietsroutes ontwikkeld die de nauwe banden tussen Amsterdam en het platteland in de 17de en 18de eeuw weerspiegelen.

In deze route staan de Amstel en het Gein centraal, twee riviertjes door het landelijk gebied onder de rook van Amsterdam. Ooit was dit gebied rijk aan buitenplaatsen, maar daarvan is slechts een klein aantal bewaard gebleven. Eind 18de en begin 19de eeuw zijn, ondermeer vanwege de slechtere economische omstandigheden, de meeste gesloopt.

Wel zijn er nog altijd veel boerderijen in de regio, waarvan de meeste een lange geschiedenis hebben. Met de explosieve bevolkingstoename van Amsterdam in de Gouden Eeuw droegen die boerderijen bij aan de sterk groeiende voedselvoorziening van de stad.

Deze route is ca. 42 km lang en start en eindigt aan de Weesperzijde in Amsterdam. Zij voert langs oude trekvaartroutes van en naar de stad: Amstel, langs Ouderkerk aan de Amstel, de Waver, de Holendrecht tot aan Abcoude. Vandaar langs het Gein, de Gaasp en de Weespertrekvaart door de Watergraafsmeer terug naar Amsterdam.

Start:Start: Café de Ijsbreker, Weesperzijde 23. Als u vanuit de Guden Bochtenroute Amsterdam komt, steek dan de Magere brug over en ga rechtsaf. Steek de Sarphatistraat over en fiets voor het Amstel hotel langs, onder het fietstunneltje door naar de Weesperzijde. Op nr. 23 bevindt zich Café de Ijsbreker.

1. Café de Ijsbreker Weesperzijde 23.

Waar u nu staat, met aan alle kanten hoge gebouwen, behoorde tot in de 19de eeuw tot de buitenrand van de stad. Iets verder terug richting het centrum stond de Weesperpoort, een van de 17de-eeuwse stadspoorten die deel uitmaakten van de vestingwerken van Amsterdam. Deze straat, de Weesperzijde, was sinds de drooglegging van de Watergraafsmeer in 1629 de belangrijkste uitvalsweg van de stad in de richting Weesp. Het huidige gebouw van café De Ijsbreker dateert uit 1885, maar haar geschiedenis gaat veel verder terug. Al in 1702 stond op deze plaats een herberg en tapperij met deze naam, die zij ontleende aan de ijsbreker, die hier voor wal lag. Deze grote bak kraakte het ijs van de Amstel, wat nodig was om voor de stad ook 's winters vers water uit de Vecht te kunnen halen. Het water werd ondermeer gebruikt door de vele bierbrouwerijen die de stad rijk was.

Volg de Amstel de stad uit en steek de Berlagebrug over. Aan de overzijde over de Amsteldijk richting Ouderkerk aan de Amstel/Amstelveen. Na 500 meter linksaf de weg oversteken en de Amsteldijk langs de rivier vervolgen richting knooppunt 60.

2. Amstelrust, Amsteldijk 319, Amsterdam

Voor de Amsterdammers die het zich konden veroorloven, was de Amstel een aantrekkelijke plek om een buitenplaats aan te leggen, te kopen of te huren. Landelijk gelegen aan het water, maar toch op korte afstand van het centrum, konden de bewoners eenvoudig binding houden met het stadse leven. Ooit sierden dan ook liefst zestig buitenplaatsen de zomen van de Amstel. Daarvan zijn er tegenwoordig slechts drie bewaard gebleven.

De geschiedenis van Amstelrust gaat terug tot de eerste helft van de 17de eeuw, maar het huidige gebouw dateert van zo'n honderd jaar later. Uit diezelfde tijd dateert ook het fraaie toegangshek. De plaats heeft in de loop der tijden veel verschillende eigenaren gehad. Daaronder Arnoldus Ameshoff (1724-1791), die op Amstelrust een beroemde verzameling exotische vogels hield, zoals er volgens een tijdgenoot geen tweede in Europa was.

Het park van Amstelrust is grotendeels opgegaan in het Amstelpark, dat in 1972 werd aangelegd voor een Floriade.

Vervolg de Amsteldijk Noord in de richting van Ouderkerk, naar knooppunt 60 en van daar richting knooppunt 61.

3. Voormalige buitenplaats Tulpenburg, Amsteldijk Noord 62, Amstelveen

Even voorbij de boerderij op Amsteldijk 65, ziet u in het weiland een klein bosje, omzoomd door een sloot. Dit herinnert aan wat ooit Tulpenburg was, één van de meest indrukwekkende buitenplaatsen langs de Amstel, met een kapitaal herenhuis en groots aangelegde tuinen. In de 18de eeuw was de plaats gedurende enkele decennia eigendom van de rijke Joodse familie De Pinto. Zij waren er gastheer voor ondermeer stadhouder Willem IV, keizer Frederik de Grote en de voormalige koning van Polen. Op een eilandje in de grote vijver had de familie een eigen synagoge.

In 1784 werd het einde van Tulpenburg ingeluid door de verkoop aan Frederik Kaal, een ondernemer die veel buitenplaatsen in de regio kocht om deze te slopen en de schouwen, deuren en bouwmaterialen met winst te verkopen. In 2013 wordt een start gemaakt met de aanleg van een nieuwe buitenplaats op deze plek.

Vervolg de Amsteldijk Noord in de richting van Ouderkerk (knooppunt 61).

4. Westeramstel, Amstedijk Noord 55, Amstelveen

De bouwheer van Wester-Amstel, Nicolaas Pancras (1622-1678), was een Amsterdamse burgemeester en invloedrijk bestuurder van de VOC. Hij woonde in de stad op Herengracht en liet hier in 1662 een luxueuze hofstede op de plek van twee boerderijen. Een vrij traditioneel ontwerp, vergeleken met de statige 'stadshuis-buitens', zoals Amstelrust waar u zojuist langs kwam en Oostermeer dat u zo dadelijk zult tegenkomen. U ziet een 'langrompgebouw' met een stenen voorhuis en een houten achterhuis, voor de paarden en de koets. Het toont de agrarische oorsprong van veel vroege buitens. Wel kreeg de hofstede een verdieping erop, zodat er volop ruimte was om er met de familie en gasten te verblijven. Overigens had het huis daadwerkelijk een agrarische functie, want Pancras was -naast zijn regentfuncties- tevens ossenweider. Ossen werden op de weilanden achter het huis vetgemest voor de verkoop.

Wester-Amstel heeft enkele fraai aangelegde tuinen en is vrij toegankelijk voor publiek.

Op de kruising met de grote weg linksaf slaan over de brug (knooppunt 61) en vervolgens rechts, naar het centrum. Na het gemeentehuis rechts richting knooppunt 69. Na 250 meter ligt links de joodse begraafplaats Beth Haim.

5. Beth Haim, Kerkstraat 10, Ouderkerk a/d Amstel

Beth Haim (Hebreeuws voor 'Huis des Levens') is een begraafplaats voor Portugees-Israëlietische (Sefardische) Joden. Aangelegd in 1614, is dit de oudste Joodse begraafplaats van Nederland. De toestemming van de Staten van Holland om hier land te kopen, teneinde de doden te begraven, betekende bovendien de eerste formele erkenning van het Jodendom in Amsterdam. Voorwaarde voor de toestemming was wel, dat de doden per schip hier naar toe moesten worden vervoerd. De oude toegang tot de begraafplaats ligt daarom aan het water.

De doden kwamen niet alleen uit Amsterdam. Ook in de Vechtstreek hadden Joden zich gevestigd. Vooral Maarssen kende een bloeiende Portugees-Joodse gemeenschap, waar zij diensten hielden in een eigen huissynagoge. Bovendien waren er rijke Joodse eigenaren van buitenplaatsen, zoals de familie Da Pinto op de eerder genoemde - en reeds lang verdwenen - buitenplaats Tulpenburg. Maar weer was het Maarssen waar relatief veel buitenplaatsen in Joodse handen waren.

Over de houten ophaalbrug linksaf slaan naar knooppunt 69, langs de Bullewijk, het voormalige traject van de trekschuit. De weg komt langs herberg De Voetangel.

6. Voetangel (knooppunt 69), Ronde Hoep Oost 3, Ouderkerk a/d Amstel

Ten behoeve van het (handels-)verkeer met veerschuiten tussen Amsterdam en Utrecht werd in 1626 besloten tot een Zand- en Jaagpad tussen Ouderkerk en Breukelen, zodat paarden gemakkelijker de schuiten konden voorttrekken. Op twee punten in het traject werd vervolgens tol geheven: te Nieuwersluis en hier, bij De Voetangel. Aan de pachters van de tolleren werd bovendien het recht verleend een herberg te houden. Een 18de-eeuws boek beschrijft de Voetangel als 'eene zeer bekende pleisterplaats der Trekschuiten, die alle dagen en nachten, tusschen Amsterdam en Utrecht, heen en weër vaaren.' Reizigers konden hier desgewenst overnachten én er waren verschillende vormen van amusement, waaronder gokspelen. Het verblijf van gasten gaf naar verluid ook emplooi aan dames van lichte zeden...

Bij De Voetangel linksaf de brug over richting knooppunt 71. Volg alsmear het water, ook onder de A2 door, tot in Abcoude. Op de T-splitsing linksaf slaan en meteen voor de brug rechtsaf, de Voordijk op. Deze komt uit bij de Hulksbrug.

7. Hulksbrug, hoek Hoogstraat/Molenweg, Abcoude

Tot 1920 stond hier over de Angstel een houten ophaalbrug, vanouds de Hulksbrug genoemd. Deze was in 1646 gebouwd in gezamenlijke opdracht van enerzijds de burgemeesters van Abcoude-Baambrugge en anderzijds de Directie van het Zand- en Jaagpad tussen Breukelen en Oudekerk. Een ophaalbrug was namelijk cruciaal voor de onbelemmerde doorvoer van schuiten en daarmee ook voor Amsterdam. Want gerekend vanaf de stad werd pas na Abcoude het water van goede kwaliteit. De waterschuiten die vanuit Amsterdam op en neer voeren, om de stad van vers water te voorzien, moesten dan ook tenminste voorbij deze Hulksbrug kunnen varen.

De brug dankt haar naam aan de familie De Hulck die in de jaren 1630-'40 de er tegenover gelegen herberg exploiteerden. Net als toen is deze locatie, nu bekend als De Eendracht, ook nu nog een populaire uitspanning, voor lokale bewoners én voor doorreizigers.

Sla linksaf de Hulksbrug over de Hoogstraat in. Sla vóór de kleine ophaalbrug rechtsaf de Stationsstraat in. Stop bij de Indijk, iets voorbij het punt waar het spoor onder het Gein door gaat (een unicum!). Hier heeft u een mooi zicht op dit riviertje.

8. Het Gein

"Een verrukkelijk paradijs, dat men in oogenschouw moet neemen om van deszelfs bekoorelijke ligging een denkbeeld te kunnen vormen." En: "Dit is zeker één van de aangenaamste wegen die men vinden kan; buitenplaats aan buitenplaats; de eene schooner dan de ander." Zo werd in 1795 het riviertje het Gein beschreven in een standaardwerk over Nederlandse steden- en dorpen.

Inderdaad trok ook het Gein vanaf de eerste helft 17de eeuw vele rijke Amsterdammers, die hier hun luthoven aanlegden, kochten of huurden, om er de zomers door te brengen. En hoewel de verstedelijking inmiddels tot dichtbij is opgerukt, is het Gein nog altijd een schilderachtig, oer-Hollands polderlandschap. Van die vele 'schone' buitenplaatsen uit het verleden is echter vrijwel niets bewaard gebleven; bijna alle zijn in de loop van de 19de eeuw afgebroken. Het meest statige gebouw, met de allure van een oud buiten, dat u zo dadelijk aantreft, blijkt hier nog geen 50 jaar te staan.

Vervolg het Gein Zuid richting knooppunt 27/Weesp. Na 250 meter lig rechts boerderij Starnheim.

9. Starnheim, Gein Zuid 11, Abcoude

Starnheim was één van de liefst vijf hofsteden rond Abcoude die eigendom waren van de katholieke familie Staets. Dit waren meer dan alleen investeringen in onroerend goed. De rijke koopman Hendrico Staets (1631-1687), die in Amsterdam woonde op Herengracht 460 ('Staetshuis, Route Amsterdam) handelde behalve in textiel en in slaven namelijk ook in ossen. Deze graasden hier op de weilanden om te worden vetgemest. Zelf verbleef Staets op zijn buitenplaats Geinrust, even verderop aan de overzijde van het riviertje.

Van Starnheim werden het boerenhuis, de schuren en het land verpacht. Maar het gebruik van de deftige heerschapskamer bleef voorbehouden aan de eigenaar. Toen dit gebruik werd opgegeven, werd de voormalige buitenplaats een boerenwoning met allure.

In het verbindingsmuurtje van het 'heerschapshuys' met de oorspronkelijke boerenwoning rechts is een oude gevelsteen gemetseld. De hoofdletters vormen samen 'MYUDINA' en er wordt verwezen naar een Bijbeltekst. Maar hoewel over de betekenis al veel is gespeculeerd, is deze nooit duidelijk geworden.

Vervolg Gein Zuid. Na 2 km. ligt rechts buitenplaats Bijmerlust.

10. Bijmerlust, Gein Zuid 22, Abcoude

Wanneer men het statige Bijmerlust aanschouwt, zou men het niet zeggen, maar dit gebouw uit omstreeks 1677, met de karakteristieke hoge voortrap, staat er nog geen vijftig jaar. Zoals ook blijkt uit de naam, stond het oorspronkelijk in de Bijmermeer, als voorhuis van een boerderij. Daar moest het in 1970 wijken, voor de bouw van Amsterdam-Zuidoost. Steen voor steen werd het herenhuis afgebroken en vervolgens identiek hier weer opgebouwd. De boerderij daarachter, waarmee het in verbinding stond, is niet mee verhuisd. Bij de burelen op nr. 23, even verder op, vindt u de boerderij Anna Haen, met een streekwinkel en een terras voor een hapje en een drankje. In de weekeinden is er bovendien een spijslokaal waarin specialiteiten uit de regio en uit de eigen keukens worden aangeboden.

Tegenover Bijmerlust is de Wilhelminabrug (knooppunt 27) - ook wel kippenbrug of vinkenbrug genoemd - een zogenaamde kwakel (voetgangersbrug) die de oevers van het Gein verbindt. Steek hier het riviertje over naar de noordzijde en vervolg de weg naar rechts, richting Driemond (knooppunt 65).

11. Ruwerswal, t.o. Gein Noord 54

Ter hoogte van Gein Noord 54 gaat links een fietspad richting de Gaasperplas, over de Ruwerswal. Eeuwenlang, tot een herindelings in 1966, vormde deze wal de grens tussen de provincies Utrecht en (Noord-)Holland.

U komt hiermee in het Hollandse deel, waar vroeger de meeste buitenplaatsen stonden. Opvallend veel hiervan waren eigendom van rijke Amsterdamse doopsgezinden (of 'mennisten'). Hun concentratie was hier zo groot, dat dit deel van het Gein met recht een 'mennistenhemel' kan worden genoemd. Zo werd ook de strook langs de Vecht tussen Breukelen en Nieuwersluis genoemd, waar een vergelijkbare concentratie was.

Tot 1796 waren doopsgezinden welbeschouwd tweederangsburgers zonder de volledige burgerrechten, die hun diensten hielden in schuilkerken. In de grote steden waren zij, hoewel economisch vaak zeer succesvol, uitgesloten van politieke functies. Maar als eigenaar van buitenplaatsen werden zij op het platteland wél toegelaten in lagere ambten. Zo waren verschillende doopsgezinden actief als buurtmeester en/of schepenen van Weesperkarspel, de gemeente waaronder dit deel van het Gein viel.

Vervolg de weg in de richting van Driemond (knooppunt 65).

12. Voormalige buitenplaats Vredelust, Gein-Noord 63

De boerderij Vredelust hoorde vanouds bij de gelijknamige buitenplaats, op het grote perceel links van de gebouwen. Het deftige herenhuis, de tuinmanswoning en de losstaande biljartkamer van Vredelust zijn midden 19de eeuw gesloopt, waarna ook het park in Engelse stijl, met vijvers en slingerpaden, verdween.

Toen deze lustplaats in 1707 werd gekocht door de doopsgezinde koopman Pieter de Clercq (1661-1730), kende hij de omgeving al goed. Naast familieleden van zijn vrouw, allen doopsgezind, bezaten op dat moment namelijk vier van de nabij gelegen buitenplaatsen aan het Gein ('t Block, Beekenhof, Vredenhof en Over Zeeburgh). Vredelust zelf was een half eeuw eerder aangelegd door een oudoom van zijn vrouw. En een andere oudoom was de bouwheer van Driemond, de grootste buitenplaats aan het Gein. Er was hier aan het riviertje dus een hecht cluster van familieleden.

Later bezaten ook veel doopsgezinden buiten deze familiekring hier een buiten.

Vervolg de weg in de richting van Driemond (knooppunt 65).

13. Boerderij Groenewoud /voormalige buitenplaats Beek en Hoff, Gein-Noord 79

De monumentale boerderij Groenewoud uit 1676 was één van de twee boerderijen die hoorden bij de naastgelegen, reeds lang verdwenen buitenplaats Beekenhof, zo genoemd door de doopsgezinde koopman Pieter van Beeck (1660/61-1734). Van Beeck, die zijn huis in Amsterdam De Beeck noemde (Herengracht 134, Route Amsterdam nr. 9) was een grote speler in de ossenhandel.

Bij de meeste buitenplaatsen aan het Gein hoorden boerderijen, waarop de buitenplaats-eigenaren hun vee lieten grazen, om vet te mesten en later te verkopen. Niet voor niets heette een kleine, aan de overkant gelegen buitenplaats, met boerderij, 'Het Ossevelt'.

Groenewoud kreeg zijn huidige naam, nadat de boerderij in 1762 was gekocht door Teunis Groenewoud, een welgestelde 'vleeshouwer' (slager) uit Amsterdam. Er waren meer Amsterdamse slagers met landerijen aan het Gein. Familieleden van Teunis bezaten eerder al de deftige hofstede Oostvlie en zijn collega Engelbert Giesken was in 1760 eigenaar geworden van de boerderij met herenhuis, genaamd De Stenen Poort.

Vervolg de weg in de richting van Weesp, tot aan het blauwe gemeentebord 'Driemond', bij de Geinbrug (knooppunt 65).

14. Voormalige buitenplaats Driemond, tegenover de Geinbrug (knooppunt 65)

De dorpsnaam Driemond verwijst naar de verdwenen buitenplaats Driemond, die gelegen was achter de huizen en bomen aan uw linkerhand. De plaats werd zo genoemd omdat op dit punt drie riviertjes samenkomen: het Gein, de Gaasp en het Smal Weesp. De laatste twee maakten deel uit van de trekvaart tussen Amsterdam en Weesp.

Driemond, in 1642 aangelegd door de doopsgezinde koopman Gerbrant Anslo (1612-1643), was de grootste buitenplaats aan het Gein. Het majestueuze rechthoekige herenhuis, ontworpen door de bekende architect Philip Vingboons en geïnspireerd op het Mauritshuis in Den Haag, was een vroeg voorbeeld van een 'stadhuis-buiten'. Het wordt gerekend tot de belangrijkste huizen van die tijd, met een zeer rijk ingerichte tuin.

Alles verdween in de 19de eeuw. Van de kostbare tuinbeelden was eerder al een fraai beeldhouwde fontein gekocht door de eigenaar van de buitenplaats Frankendael, in de Watergraafsmeer. Deze zult u later nog tegenkomen.

Steek de Provincialeweg N 238 over (knooppunt 65) en ga het dorp Driemond in. Sla linksaf de Gaasp over, naar knooppunt 58. Volg daar route naar knooppunt 55 over ca 1.300 m. Sla dan niet rechtsaf richting knooppunt 55 maar ga recht door over de Muiderstreetweg/Hartveldseweg, onder de Ringweg Oost en vervolg de route over de Middenweg. Na 1,1 km stoppen bij de kruising met de Kruislaan.

15. Watergraafsmeer - Diemermeer, hoek Kruislaan en Middenweg

U staat in het midden van de Watergraafsmeer; de Kruislaan en de Middenweg doorsnijden beiden, haaks op elkaar, de polder kaarsrecht in tweeën. Ooit was dit de bodem van een groot water. In 1629 maalden drie enorme molens aan de Amstel het Watergraafs- of Diemermeer droog, waarmee een nieuw stuk land ter grootte van 589 ha. ontstond. De stad Amsterdam had het initiatief voor de droogmaking genomen. Het water van het meer vormde een bedreiging en er was behoefte aan nieuwe landbouwgrond, om de voedselproductie voor de groeiende stadsbevolking op te voeren. De onderneming kende wel tegenslag: in 1651 brak de Diemerzeedijk door en liep de polder onder; vijf bewoners verdronken en vrijwel al het vee. En in het rampjaar 1672 gaf het stadsbestuur bevel de dijken door te steken om de oprukkende Franse legers te weren. Pas na die tijd veranderde de polder in een waar lustoord, met vele buitenplaatsen, pleziertuinen en herbergen met kolfbanen voor de dagjesmensen.

Vervolg de route over de Middenweg richting de stad. Na 750 m ligt links buitenplaats Frankendael.

16. Frankendael, Middenweg 72, Amsterdam

Frankendael is de enige overgebleven buitenplaats in Amsterdam. Hier in de Watergraafsmeer wemelde het in de 17de en 18de eeuw van de grotere en kleinere buitenplaatsen. Evenals de Amstel was de Watergraafsmeer een perfecte locatie voor een zomerhuis: aan de rand van Amsterdam gelegen en dus snel bereikbaar. Ruim 40 buitenplaatsen en tientallen pleziertuinen werden hier aangelegd, die op Frankendael na allemaal gesloopt zijn. De gebeeldhouwde fontein voor het huis is afkomstig van de buitenplaats Driemond en in 1770 hier naar toe overgebracht. Drie stroomgoden verbeelden de drie rivieren die in Driemond samenstromen: Poseidon (Gaasp), Amphetrite (Gein) en Arion op een dolfin (Smalweesp). In de 17de en 18de eeuw werden veelvuldig thema's ontleend aan de Griekse mythologie.

Frankendael werd in de tweede helft 19de eeuw in gebruik genomen als Tuinbouwschool. Bovendien werden de tuinen gebruikt als stadskwekerij. Er zijn regelmatig tentoonstellingen en rondleidingen in het huis. www.huizefrankendael.nl

Volg de Middenweg tot de Ringdijk, sla daar vóór het water linksaf richting knooppunt 56. Bij de Amstel aangekomen rechtsaf slaan, terug naar uw startpunt: de Ijsbreker. Schuin er tegenover, aan de overzijde van de Amstel, stond tot het midden van de 19de eeuw De Beerebijt.

17. Beerebijt, schuin tegenover De Ijsbreker, Weesperzijde 23.

Met de aanleg van de wijk De Pijp verdween de hier gevestigde herberg De Beerebijt, dat een pleziertuin had en net de Ijsbreker voor stedelingen een populaire uitspanning was, om een glaasje te drinken en een pijpje te roken. Maar ook was het een verzamelplek voor reizigers, want hier was de laatste opstapplaats van de trekveer van Amsterdam op Utrecht, Den Haag, Delft en Rotterdam. Tot de komst van de spoorwegen in de 19e eeuw was de trekschuit, getrokken door paarden en soms door mensenkracht, de meest comfortabele en regelmatige wijze van transport tussen de steden en dorpen die met trekvaarten waren verbonden. Hij was één van de voorlopers van modern openbaar vervoer: de schuit voer volgens dienstregeling en nam iedereen mee die bereid was om het vastgelegde bedrag te betalen.

De naam Beerebijt verwees overigens naar de honden- en berengevechten die vanouds bij de herberg werden gehouden, tot deze eind 17de eeuw werden verboden. Nog daarna zouden wachtende reizigers hier zijn 'vermaakt' met een aan een ketting gehouden beer te zien dansen.

U bent weer terug bij uw vertrekpunt waar u van een welverdiend drankje kunt genieten!

Ga voor meer informatie en andere routes naar www.zichtopdevechtstreek.nl